7. Кицай Ю. А. Конкуренция в социальной сфере как объект правового регулирования. *Актуальные проблемы права: материалы V Междунар. науч. конф.* (г. Москва, декабрь 2016 г.). 2016. С. 83-86. URL https://moluch.ru/conf/law/archive/224/11199/

8. Указ Президента РФ от 21.12.2017 N 618 «Об основных направлениях государственной политики по развитию конкуренции» (вместе с «Национальным планом развития конкуренции в Российской Федерации на 2018-2020 годы»).

9. О некоммерческих организациях: Федеральный закон от 12.01.1996 г. N7-ФЗ.

10. О реестре некоммерческих организаций-исполнителей общественно полезных услуг: Постановление Правительства РФ от 26.01.2017 № 89.

11. Об органах исполнительной власти в Республике Коми: Закон Республики Коми от 31 октября 1994 г. N 8-РЗ.

12. Об определении уполномоченного органа по содействию развитию конкуренции в Республике Коми: Распоряжение Правительства Республики Коми от 23 октября 2014 г. N 354-р.

13. Об утверждении Перечня приоритетных и социально значимых рынков для содействия развитию конкуренции в Республике Коми от 14 декабря 2015 года N 360-р (с изменениями на 17 июля 2018 года).

14. О внесении изменений в распоряжение Главы Республики Коми от 30.12.2016 N 433-р «Об утверждении Плана мероприятий («дорожной карты») по содействию развитию конкуренции в Республике Коми».

***Шелегон С.П.**, магістрант 2-го року підготовки, спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»*
Вінницький інститут Університету «Україна»
Науковий керівник: **Омельченко О.В.**, старший викладач кафедри економіки та менеджменту
Вінницький інститут Університету «Україна»

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЩОДО МІНІМІЗАЦІЇ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

FOREIGN EXPERIENCE ABOUT COMMERCIAL BANK CREDIT RISK MINIMIZATION

Анотація. У статті розглянуто основні способи захисту від кредитного ризику у деяких країнах світу. Приділено увагу державному регулюванню кредитних ризиків комерційних банків. Наведено характеристику та основні особливості системи оцінки кредитоспроможності позичальників комерційними банками у різних країнах світу.

Ключові слова: банківська установа, кредитні операції, кредитний ризик, сек'юритизація кредитів, кредитоспроможність позичальника.

Abstract. The article describes the main ways to protect against credit risk in some countries around the world. Attention is paid to the state regulation of credit risks of commercial

banks. The characteristics and main features of the credit assessment system of borrowers by commercial banks in different countries of the world are presented.

Key words: banking institution, credit operations, credit risk, securitization of loans, borrower's creditworthiness.

Постановка проблеми. При формуванні і вдосконаленні банківської системи України обов'язковою умовою повинно бути використання світового досвіду. Звичайно, банки розвинутих країн працюють в інших економічних умовах, але їх методи роботи можуть бути адаптовані до застосування і в нашій державі.

Кредитування в інших країнах також пов'язане із істотним кредитним ризиком, але він вимірюється дещо в інших масштабах. У світовій практиці майбутнє банку, частка прострочених (понад 90 днів) кредитів якого наближається до 7% від загального обсягу, є досить проблемним. Для надійних банків цей показник становить близько 3%.

В світовій банківській практиці велика увага приділяється оцінці і мінімізації кредитного ризику на рівні всього кредитного портфеля. Здійснюється оцінка обсягу, структури та якості кредитного портфеля, а вже потім приймаються заходи, які дозволяють оптимізувати його структуру для зменшення ризику.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі кредитних ризиків присвячено наукові праці А.М. Мороза, С. Козьменка, І.О. Бланка, В.М. Голуба, О.В. Дзюблюка, О.С. Полетаєва, А.М. Герасимовича, Г.Т. Карчевої, Р.І. Тиркало, Т. Васильєвої, С.В. Мочерного, І.М. Парасій-Вергуненко, А.А. Пересади, О.В. Пернарівського, О.В. Васюренко та ін. Серед відомих західних авторів особливо значимі праці Л. Гітмана, Б. Едварда, Г. Марковіца, Дж. Сінкі, У. Шарпа, П.Самуельсона та ін. Незважаючи на численний науковий доробок, природа виникнення банківських ризиків у цілому та кредитного ризику зокрема є надзвичайно багатогранною та потребує подальших розвідок, спрямованих на мінімізацію негативного впливу кредитних ризиків на ефективність банківського бізнесу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дуже проширений є такий спосіб захисту від кредитного ризику як продаж кредитів. Банк, виходячи з проведеної ним оцінки кредитного портфеля, може продати певну частину наданих кредитів іншим інвесторам. За рахунок цієї операції банк має змогу повернути кошти, що були спрямовані у кредитні вкладення (повністю або частково). Ефект від здійснення таких опрацій багатобічний. По-перше, за рахунок продажу активів з низькою прибутковістю звільняються ресурси для фінансування більш прибуткових активів; по-друге, продаж активів уповільнює зростання банківських активів, що допомагає керівництву банку досягти кращого балансу між збільшенням банківського капіталу та ризиком, пов'язаним із кредитуванням; по-третє, таким чином зменшуються відповідні статті балансу банку (ті, що характеризують його діяльність не з кращого боку).

Щодо техніки здійснення продажу кредитів, то банк-продавець у деяких випадках може зберегти за собою права з обслуговування боргу. Кредити продаються за ціною, нижчою за їх номінальну вартість. Наприклад, на одному з найбільших ринків перепродажу кредитів, що належить країнам «третього світу», кредитні борги Аргентини, Бразилії, Мексики, Перу, Філіпін, інших країн часто продаються у співвідношенні до номінальної вартості 5 центів за 1 долар. Більшість цих кредитів купуються пакетами в мільйони доларів банками та корпораціями, що мають досвід роботи в країні-боржнику. При цьому, якщо економічний стан у такій країні покращується, покупці кредитів отримують значні прибутки,

а в негативному випадку збитки за такими кредитами є значно менші, ніж при їх безпосередньому наданні.

Однією із поширених у деяких країнах форм продажу банками своїх кредитних вкладень є так звана сек'юритизація кредитів. При здійсненні сек'юритизації банк пропонує для продажу не самі кредити, а цінні папери (фінансові вимоги), які були випущені під ці кредити. Трансформація позик у цінні папери дозволяє банку вивести з балансу частину ризикованих активів. По мірі того як позичальники сплачують ці активи (повертають суму основного боргу та нараховані відсотки), потік доходів спрямовується до власників цінних паперів.

Кількість і обсяги проблемних кредитів можуть бути значно зменшені у разі застосування універсального методу розрахунку обсягу кредиту, що широко застосовується в західній банківській практиці. Зміст його полягає в тому, що видається лише частина загальної величини позички. Інша ж частина (у процентах до визначеного обсягу кредиту) банком не кредитується, а її сума визначається банком на підставі оцінки ризику конкретної операції.

Домінуючою концепцією є теорія диверсифікації банківських ризиків. Сутність її полягає у всебічній диверсифікації операцій банку, в тому числі і кредитних. Сучасні дослідники вважають, що надання кількох великих є значно небезпечнішим, ніж численні дрібні позички. Хоча економісти також відмічають, що при такому методі мінімізації ризику проблема його скорочення розв'язується не за рахунок знищення економічних чинників його появи, а шляхом використання суспільних ресурсів для покриття структурних вад функціонування окремих господарських суб'єктів.

Яскравим проявом процесу диверсифікації кредитного ризику є розвиток у світовій практиці консорціального кредитування.

З іншого боку поширеним є державне регулювання максимального розміру ризику на одного позичальника, що запобігає надмірній орієнтації банку при проведенні ним кредитних та позабалансових операцій на одного великого позичальника.

Наприклад, у США обсяг кредитів одному клієнту або групі клієнтів, пов'язаних інвестиційно-засновницькими відносинами, на повинен перевищувати 10% суми власних коштів банку. Кредити, надані банком державним установам, вважаються наданими одному клієнту.

У Німеччині обсяг усіх великих кредитів, кожен з яких дорівнює або перевищує 15% власного капіталу банку, не повинен перевищувати останній більш як у 8 разів. Найбільший з великих кредитів не повинен перевищувати 50% власних коштів банку.

Велика увага приділялась завжди банками до виробки найефективнішої методики оцінки кредитоспроможності потенційного позичальника.

У наш час банки розвинутих капіталістичних країн застосовують складну систему великої кількості показників для такої оцінки клієнтів. Ця система диференціюється залежно від характеру позичальника, а також може грунтуватись як на сальдових, так і на оборотних показниках звітності клієнтів.

Так ряд американських банків використовують систему оцінки кредитоспроможності, побудовану на чотирьох групах основних показників:

- ліквідності фірми;
- оборотності капіталу;
- залучення коштів;

- показники прибутковості.

Оцінка кредитоспроможності клієнтів французькими комерційними банками включає 3 блока :

1) оцінка підприємства і аналіз його балансу, а також іншої звітності;

2) оцінка кредитоспроможності клієнтів на основі методик, прийнятих окремими комерційними банками;

3) використання для оцінки кредитоспроможності даних картотеки Банку Франції.

Особливість, як бачимо, у тому, що у Франції існує спеціальний Центр по визначенню ризиків. Ця служба створена ще у 1946 році і знаходиться під веденням Банку Франції. Центр щомісяця отримує від банків інформацію про надані кредити та їх використання.

Картотека Банку Франції має чотири розділи. В першому підприємства розподіляються на 10 груп залежно від розміру активу балансу. Другий розділ є розділом кредитної котировки: 7 груп з шифром від 0 до 6, за яким підприємство займає свою позицію довіри, судячи з оцінок керівників контрагентів, з якими воно має ділові контакти. Третій розділ передбачає класифікацію підприємств за їх платоспроможністю. Банк Франції фіксує всі випадки неплатежів і залежно від цього ділить клієнтів комерційних банків на три групи, які шифруються цифрами 7, 8, 9 (7-пунктуальні виплати, відсутність труднощів ; 8-тимчасові ускладнення, що не підривають платоспроможність; 9- достатньо ненадійний клієнт). В четвертому розділі відбувається поділ клієнтів на дві групи : векселі і цінні папери яких будуть переобліковані або ні.

Ще один метод мінімізації кредитного ризику, який використовується банками та вимагає достовірної інформації про позичальника – це страхування.

В закордонній практиці кредитне страхування вперше набуло розвитку в Європі після першої світової війни. В наш час страхуванням кредитних ризиків в основному займаються спеціалізовані страхові компанії. Прийняття кредитного ризику головним чином пов'язане з формуванням бази даних про фінансовий стан потенційних клієнтів. Постачальниками такої інформації є банки. Серед страхових компаній, що займаються страхуванням кредитів, широко практикується обмін інформацією.

Існують також спеціалізовані фірми, що надають за відповідну плату необхідну інформацію, в тому числі і конфеденційного характеру.

Наприклад, в світовій практиці одним з найбільш відомих джерел даних про кредитоспроможність є фірма «Дан енд Бредстріт», яка збирає інформацію про близько 3 млн. фірм США і Канади і надає її за підпискою. Коротка інформація і оцінка кредитоспроможності кожної фірми друкуються у загальнонаціональних та регіональних довідниках. Більш детальна інформація може бути надана у вигляді фінансових звітів, які включають кілька розділів. Як правило, перший розділ містить інформацію загального характеру (назва, сфера економічної діяльності, адреса, форма власності, рейтингові оцінки тощо). В наступному розділі – відомості, отримані від постачальників фірми, відносно акуратності виконання нею платежів та про обсяги отримуваних комерційних кредитів. Третій розділ включає дані про аналіз балансу, обсяги продажів та прибутки/збитки. Четвертий – інформацію банку про середні залишки на депозитах та про платежі по позичках. В останніх розділах описується керівництво даної фірми, род її діяльності, клієнтура та інше.

Взагалі інфраструктура фінансових ринків розвинутих країн представляється великою кількістю кредитних бюро, спеціальних комерційних агентств. Інформаційні організації

більш дрібні за розміром часто акцентують свою роботу на окремих галузях економіки або за географічним принципом.

База даних постійно поповнюється, а поява комп'ютерів в значній мірі спростила техніку адміністрування бази даних, хоча у фінансовому відношенні витрати зросли.

Висновки. Задачею українських банків є використання того досвіду, що вже набутий розвинутими країнами. По-перше, він вже є провірений на практиці; по-друге, дозволить зекономити кошти і час для банківської системи; по-третє він може виступити базисом для сучасних розробок вітчизняних фахівців.

Список використаних джерел

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121-III від 25.09.2019 р. ВВР № 2, ст. 9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14

2. Білецька Н. Розрахунок доходів і витрат банку внаслідок впровадження НСМЕП. *Банківська справа*. 2012. № 4. С.49-57.

3. Васюренко О.В. Банківські операції: навчальний посібник. К.: «Знання», 2011. 255 с.

4. Омельченко О.В. До питання про моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 9. С. 108-113

5. Омельченко О.В. Аналіз фінансових показників діяльності банку, що передують його ліквідації. *Економічні перспективи підприємництва в Україні: збірник матеріалів всеукраїнської інтернет-конференції*, Ірпінь: УДФСУ, 2016. С. 395-398.

6. Швед В.В., Луценко О.С. Про деякі методологічні засади управління ризиками на підприємстві. *Інноваційні виміри розвитку світової економіки*. 2013. С. 191-195

7. Швед В.В., Боковець В.В. Стратегічне упрвління. Вінниця: ВФЕУ. 2012. 151 с.

8. Швед В.В. Банківське регулювання та нагляд. Сутність та значення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки.* 2015. № 5. С. 124-127.